**Список використаних джерел:**

1. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing), видані Інститутом Внутрішніх Аудиторів (Institute of Internal Auditors, 247 Maitland Avenue, Altamonte Springs, Florida 32701-4201, USA), у редакції з 01.01.2017р. URL:https://na.theiia.org/standardsguidance/Public%20Documents/IPPF% 202013 % 20Ukrainian.pdf

2. K. H. Spencer Pickett (Assisted by Jennifer M. Pickett). The Internal Auditing Handbook. Second edition. WILEY. 2003. 787 p.

**Лубенченко О.Е.,**
д.е.н., доцент,
професор кафедри аудиту та підприємництва
**Шульга С.В.,**
к.е.н, доцент,
доцент кафедри аудиту та підприємництва
*Національна академія, статистики, обліку та аудиту*
*(м.Київ)*

## АУДИТ ТА ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ: ПОРІВНЯННЯ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ

З 28 квітня 2020 року вступає в дію новий Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 р. № 361-IX (надалі – Закон № 361) [1]. Закон приходить на зміну на сьогодні діючому Закону від 14 жовтня 2014 р. № 1702-VII [2] і значною мірою посилює вимоги до суб'єктів первинного фінансового моніторингу та їх відповідальність.

Аудитори та аудиторські фірми визнані суб'єктами первинного фінансового моніторингу. У аудиторів виникає питання: «Що таке фінансовий моніторинг, первинний фінансовий моніторинг, хто є суб'єктом таких видів моніторингу?» Згідно до законодавства система фінансового моніторингу складається з первинного та державного рівнів.

Тлумачення основних визначень представлені в табл.1.

Таблиця 1

**Тлумачення дефініцій щодо законодавства в сфері фінансового моніторингу (фрагмент), складений на підставі [1,2]**

| Дефініція | Закон № 1702-VII | Закон № 361-IX |
|---|---|---|
| 1 | 2 | 3 |
| Фінансовий моніторинг | сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу (п. 40 ст. 1). | сукупність заходів, що вживаються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу (п. 66 ст. 1 ) |
| Первинний фінансовий моніторинг | сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами первинного фінансового моніторингу і спрямовані на виконання вимог цього Закону, нормативно-правових актів суб'єктів державного фінансового моніторингу, що включають, зокрема, проведення обов'язкового та внутрішнього фінансового моніторингу (п. 31.ст. 1). | сукупність заходів, які вживаються суб'єктами первинного фінансового моніторингу і спрямовані на виконання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії(п. 45 ст. 1) |
| Внутрішній фінансовий моніторинг або підозрілі фінансові операції (діяльність) з 28.04.2020 року | 1.Фінансова операція підлягає внутрішньому фінансовому моніторингу, якщо у суб'єкта первинного фінансового моніторингу виникають підозри, які ґрунтуються, зокрема, на:<br>– критеріях ризиків, визначених самостійно суб'єктом первинного фінансового моніторингу з урахуванням критеріїв ризиків, встановлених центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму; | 1. Фінансові операції або спроба їх проведення незалежно від суми, на яку вони проводяться, вважаються підозрілими, якщо суб'єкт первинного фінансового моніторингу має підозру або має достатні підстави для підозри, що вони є результатом злочинної діяльності або пов'язані чи стосуються фінансування тероризму або фінансування розповсюдження зброї масового знищення.<br>2. При визначенні того, чи є підозрілою фінансова операція або діяльність, суб'єкт первинного фінансового моніторингу враховує типологічні дослідження, підготовлені спеціально уповноваженим органом та оприлюднені ним на своєму веб-сайті, |

Продовження табл. 1

| 1 | 2 | 3 |
|---|---|---|
| | – встановленні за результатами проведеного аналізу факту (фактів) невідповідності фінансової (фінансових) операції (операцій) фінансовому стану та/або змісту діяльності клієнта;<br>– типологічних дослідженнях у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму чи фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, підготовлених та оприлюднених спеціально уповноваженим органом. (ст.16). | а також рекомендації суб'єктів державного фінансового моніторингу (ст. 21) |

Згідно до п 2. Ст. 6 Закону №1702-VII [2] суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний:

1) стати на облік у спеціально уповноваженому органі (Державна служба фінансового моніторингу) як суб'єкт первинного фінансового моніторингу та повідомляти спеціально уповноваженому про:

– призначення чи звільнення відповідального працівника;
– призначення особи, яка тимчасово виконуватиме обов'язки відповідального працівника у разі його відсутності (при цьому відповідальні працівники повинні мати бездоганну репутацію, що підтверджується довідкою про несудимість, працювати за місцем основної роботи, а з 28.04.2020 бути на керівній посаді;
– зміну відомостей про суб'єкта первинного фінансового моніторингу та/або про відповідального працівника чи особу, яка тимчасово виконує його обов'язки;
– припинення діяльності суб'єкта первинного фінансового моніторингу;

2) здійснювати ідентифікацію, верифікацію клієнта (представника клієнта), вивчення клієнта та уточнення інформації про клієнта у випадках, встановлених законом – ці процедури застосовуються для всіх без винятку клієнтів аудиторських фірм, включаючи кінцевих бенефіціарних власників (контролерів) (отримання копій паспортів, анкета клієнта);

3) забезпечувати виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, до початку, в процесі, в день виникнення підозри, після їх проведення або під час спроби їх проведення чи після відмови клієнта від їх проведення, зокрема з використанням засобів автоматизації;

4) забезпечувати у своїй діяльності управління ризиками та розробляти критерії ризиків; тобто необхідно систематизувати ризики клієнтів, до 28.04.2020 року така систематизація проводиться на підставі наказу Міністерства фінансів України від 08.07.2016 року № 584 «Про затвердження критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення»

5) забезпечувати реєстрацію фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, не пізніше наступного робочого дня з дня їх виявлення, зокрема з використанням засобів автоматизації;

6) повідомляти спеціально уповноваженому органу про:

а) фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, – протягом трьох робочих днів з дня їх реєстрації або спроби їх проведення; регуляторам пропонується фіксувати такі операції в журналі реєстрації, (форма і зміст такого журналу обирається суб'єктом первинного фінансового моніторингу самостійно з урахуванням приписів п. 11-13 ПКМУ № 522 «Порядок подання інформації для взяття на облік (зняття з обліку) суб'єктів первинного фінансового моніторингу, виявлення та реєстрації, а також подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу Державній службі фінансового моніторингу інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення»).

б) фінансові операції, що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу, а також інформацію про свої підозри щодо діяльності осіб або їх активи, якщо є підстави вважати, що вони пов'язані із злочином, ***визначеним Кримінальним кодексом України***, – в день виникнення підозри або достатніх підстав для підозри, або спроби проведення фінансових операцій, але не пізніше наступного робочого дня з дня реєстрації таких фінансових операцій; тобто мова йде не тільки про запобігання тероризму, розповсюдженню зброї масового знищення, ай про будь – який злочин, що передбачений Карним кодексом України, зокрема злочин в сфері оподаткування.

в) фінансові операції, стосовно яких є підстави підозрювати, що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення, – в день їх виявлення, але не пізніше наступного робочого дня з дня реєстрації таких фінансових операцій, а також інформувати про такі фінансові операції та їх учасників визначені законом правоохоронні органи.

Отже, суб'єкту первинного фінансового моніторингу необхідно виконати ряд заходів, а саме:

- розробити Правила фінансового моніторингу;

- розробити Програму проведення фінансового моніторингу (план виконання правил, процедури, термін їх проведення);
- розробити внутрішні документи щодо ідентифікації, оцінки і управління ризиками. Для ідентифікації ризиків розробити анкету (опитувальний лист) клієнта;
- призначити відповідальну особу за проведення фінансового моніторингу (обов'язкова окрема посадова інструкція);
- фіксувати ідентифіковані порушення в відповідних журналах та повідомляти про них Державну службу фінансового моніторингу у встановлені строки.
- повідомляти керівника аудиторської фірми не пізніше останнього дня місяця щодо вжитих заходів в частині проведеного фінансового моніторингу.

**Список використаних джерел:**

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон від 06.12.2019 р. № 361-IX. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: http:// https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20 Дата звернення: 21.02.2020.

2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»: Закон від 14.10.2014 р. № 1702-VII. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18 Дата звернення: 21.02.2020.

**Шигун М.М.,**
д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
*ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», (м. Київ)*

## РОБОЧА ДОКУМЕНТАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТОРА З ОЦІНКИ РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ

Досягнення економічної безпеки суб'єкта господарювання потребує активної участі служби внутрішнього аудиту в процесах виявлення ризиків і загроз безпеки діяльності. Внутрішні аудтори повинні проводити оцінку ризиків і загроз, що пов'язані з веденням господарської діяльності в правовому і податковому полі, на конкретному внутрішньому та зовнішньому